

ارزیابی و تحلیل تأثیر نقش مذهبی حرم حضرت عبدالعظیم بر اقتصاد شهری

سیده‌های معینی

دانش‌آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری (آمایش سرزمینی)، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری،
دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تهمینه دانیالی^۱

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، تهران، ایران

پروانه زیویار

دانشیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، تهران، ایران

کامران جورابلو

دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری،
دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۷/۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۸

چکیده

گردشگری مذهبی که ریشه در باورها و اعتقادات دینی- مذهبی دارد، نه تنها در سطح ملی بلکه در سطوح بین‌المللی و به ویژه در بین کشورهای مسلمان جهان هم کارکرد ویژه‌ای دارد. از جمله مواردی که می‌تواند بر اقتصاد اماکن مذهبی تأثیرگذار باشد، صنعت توریسم یا گردشگری اسلامی است. سؤال اصلی مقاله حاضر این است که حرم حضرت عبدالعظیم در اقتصاد شهری چه نقشی دارد؟ روش این تحقیق پیمایشی بوده و از آزمون تی استفاده شده و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه است. جامعه آماری ۴۰۰ نفری تحقیق شهروندان ساکن شهر ری است. نتایج این مقاله نشان می‌دهد که میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر اقتصاد مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳/۹۷ از ۵ به دست آمده که در حد نزدیک به زیاد است. همچنین میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر رفاه مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳/۷۸ از ۵ به دست آمده که در حد نزدیک به زیاد است. علاوه بر این میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر اشتغال مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳/۵۶ از ۵ به دست آمده که در حد متوسط/ زیاد است. نهایتاً این که میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر توسعه صنایع مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳/۲۶ از ۵ به دست آمده که در حد کمی بالاتر از متوسط است.

واژگان کلیدی: اقتصاد شهری، گردشگری مذهبی، شهری ری، حرم حضرت عبدالعظیم.

مقدمه

صنعت گردشگری از جایگاه خاصی از لحاظ اقتصادی و تجاری برخوردار بوده و از لحاظ اجتماعی و فرهنگی نیز تأثیرگذار خواهد بود. همان‌طور که در برخی از منابع ذکر گردیده است جهانگردی باعث ایجاد مشاغل مختلف می‌گردد و حدوداً ۲۰۰ میلیون شغل در سراسر دنیا ایجاد کرده است (Andy Drum & Alan Moore, 2009: 9) و در دنیا بودجه‌ای که به مسافرت و تفریح اختصاص می‌یابد سه برابر بودجه‌ای است که صرف امور دفاعی می‌شود (Delphi, 2007). همچنین باعث تبادل فرهنگی بین ملت‌ها شده و موجبات استحکام پیوندهای اجتماعی ملت‌ها را فراهم ساخته و در بسط و گسترش روابط جهانی، نقش برجسته‌ای را ایفا می‌نماید (Monshizadeh, 2005: 72). در دین اسلام نیز به سفر رفتن و به دست آوردن تجربه و دیدن اماکن و منطقه‌های مناسب که بتواند ذهن و فکر بشر را به سوی خالق هستی سوق دهد تأکید فراوان شده است (Shayan et al., 2009: 94) در این زمینه نیز نباید از کشور خودمان "ایران" غافل باشیم که با وجود اماکن تاریخی و جاذبه‌های طبیعی و اماکن زیارتی هنوز نتوانسته جایگاه ویژه‌ای برای خود پیدا نماید (Nourbakhsh, 2010).

در دین اسلام، به سفر رفتن و به دست آوردن تجربه و دیدن اماکن و منطقه‌های مناسب که بتواند ذهن و فکر بشر را به سوی خالق هستی سوق دهد تأکید فراوان شده است (Shayan et al., 2009: 94). هر چند پژوهش‌های صورت گرفته حکایت از سابقه کهن و تاریخی چند هزار ساله‌ی شهر ری دارند و ری پیش از ظهور اسلام نیز شهری بزرگ بوده و دوره‌هایی از ترقی و سقوط را در بستر تاریخ پشت سر گذاشته است، اما امروزه نام ری بیش از هر چیز با نام حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) آمیخته و عجین شده و تداعی بخش آرامگاه مطهر آن زاده‌ی پاک از نیای ائمه معصومین است. از جمله مواردی که می‌تواند بر اقتصاد اماکن مذهبی تأثیرگذار باشد، صنعت توریسم یا گردشگری اسلامی است؛ به عبارت دیگر سیر و سیاحت و به تعبیر امروزی گردشگری که از آن به عنوان «صنعت توریسم» یاد می‌شود، موضوع تازه‌ای نیست بلکه از دیرباز و از روی که انسان پا به عرصه وجود گذاشت موجودی مهاجر، سیاح، زائر یا جهانگرد بوده است (Ziarati Aziz, 2011: 1). در بررسی سفرنامه‌ها و دیگر اسناد مربوط به سیر و سیاحت مسلمانان در زمین به کمترین موردی بر می‌خوریم که غرض اصلی جهانگرد مسلمان از سفر، پژوهش و تحقیق، آموختن دانش و درک محضر دانشمندان سرزمین‌های دیگر و زیارت نباشد (Homayoun, 2012: 56).

گردشگری مذهبی که ریشه در باورها و اعتقادات دینی - مذهبی دارد، نه تنها در سطح ملی بلکه در سطوح بین‌المللی و به ویژه در بین کشورهای مسلمان جهان هم کارکرد ویژه‌ای دارد. به همین دلیل ایران یکی از کشورهایی است که ظرفیت جذب گردشگر زیارتی و مذهبی را داراست. توجه به جاذبه‌های مذهبی همچون زیارتگاه‌ها و اماکن مقدس برای مردم ایران از اهمیت زیادی برخوردار است. ایران با ۹۸ درصد مسلمان و با داشتن بیش از ۵ هزار امامزاده، بقعه‌ی متبرکه و مراکز مذهبی ظرفیت بسیار مناسبی برای توسعه صنعت گردشگری و جذب گردشگر مذهبی داخلی و خارجی دارد؛ به طوری که بر اساس آمارهای موجود در هیچ کشوری این تعداد امامزاده و بناهای مذهبی وجود ندارد (Farahani, 2007: 54).

توجه به جاذبه‌های مذهبی همچون زیارتگاه‌ها و اماکن مقدس برای مردم ایران از اهمیت زیادی برخوردار است. ایران با ۹۸ درصد مسلمان و با داشتن بیش از ۵ هزار امامزاده، بقعه‌ی متبرکه و مراکز مذهبی ظرفیت بسیار مناسبی

برای توسعه‌ی صنعت گردشگری و جذب گردشگر مذهبی داخلی و خارجی دارد؛ به طوری که بر اساس آمارهای موجود در هیچ کشوری این تعداد امامزاده و بناهای مذهبی وجود ندارد (Farahani, 2007: 54). برخی از شهرهای مذهبی مهم در ایران همچون مشهد، قم، شیراز، کاشان از لحاظ مذهبی دارای شهرت جهانی‌اند که آثار و پیامدهای زیادی را به لحاظ گردشگری از خود بر جای گذاشته‌اند. به عنوان مثال طبق برآورد سازمان میراث فرهنگی استان خراسان رضوی، تعداد گردشگران داخلی و خارجی طی سال ۱۳۹۰، به ترتیب به حدود ۳۵ و ۱ میلیون نفر بالغ می‌شود (Cultural Heritage and Tourism Organization of Khorasan Razavi Province, 2012). بنابراین، گردشگری مذهبی که ریشه در باورها و اعتقادات دینی-مذهبی دارد، نه تنها در سطح ملی بلکه در سطوح بین‌المللی و به ویژه در بین کشورهای مسلمان جهان هم کارکرد ویژه‌ای دارد. به همین دلیل ایران یکی از کشورهایی است که ظرفیت جذب گردشگر زیارتی و مذهبی را داراست. در این تحقیق شهر ری به عنوان شهری تاریخی و مذهبی برگزیده شده تا با تجزیه و تحلیل نقش مذهبی حرم حضرت عبدالعظیم بتوان به تأثیر آن بر اقتصاد شهر ری دست یافت.

رویکرد نظری

مطالعات بسیاری در حوزه گردشگری مذهبی صورت گرفته است. بسیاری از این مطالعات در زمینه مفاهیم نظری و وجوه افتراق و تشابه زیارت و گردشگری است. محققان در ابتدا گردشگر و زائر را بر اساس انگیزه سفر از هم متمایز دانسته و آن‌ها را در دو سر یک پیوستار قرار می‌دادند که از آن جمله می‌توان به مطالعات اسمیت (۱۹۹۲) و کلمن (۲۰۰۴) اشاره نمود (Mashhadigholam Rojo, 2007) و نیز برخی محققان مانند شارپلی و ساندارام^۱ (۲۰۰۵) این پیوستار را در مطالعات خود پذیرفته‌اند. امروزه اکثر پژوهشگران بین گردشگر و زائر تمایز قائل نمی‌شوند که از آن جمله می‌توان به مطالعات السن و تیموتی^۲ (۲۰۰۶)، السن (۲۰۱۰)، راج و موریت^۳ (۲۰۰۷)، کالینز کرینر^۴ (۲۰۱۰)، دیگنس^۵ (۲۰۰۶)، کلب^۶ (۲۰۰۶) که بر روی جنبه‌هایی مانند تئوری‌ها، پارادایم‌ها، تعاریف، ویژگی‌های مسافر مذهبی و انگیزه‌های گردشگران مذهبی دنیای مدرن صورت گرفته است، اشاره نمود. السن و تیموتی (۲۰۰۶) مطالعات انجام شده در این حوزه را در چهار بخش دسته‌بندی کردند:

- تمایز قائل شدن بین گردشگر و زائر
- الگوهای سفر و ویژگی‌های گردشگران مذهبی
- اقتصاد گردشگری مذهبی
- اثرات منفی در سایت‌های مذهبی و جشنواره‌ها

مطالعات بسیاری در چهار بخش بیان شده با توجه به پیروان مکاتب و ادیان یا بر حسب مناطق جغرافیایی صورت گرفته است که بسیاری از آن‌ها درباره مفاهیم گردشگری مذهبی، زیارت و الگوهای سفر از منظر پیروان ادیان و

¹ Sharpley and sundaram

² Olsen & Timothy

³ Raj & Morpeth

⁴ Collins-Kreiner

⁵ Digance

⁶ Kaelber

مکاتب مختلف بوده و اثرات اقتصادی آن توسعه این نوع گردشگری در منطقه مورد مطالعه، است؛ مانند مطالعات وکنیک^۱ (۲۰۰۶) و آمبروسیو^۲ (۲۰۰۷) در مورد مسیحیان، تیموتی - ایورسن^۳ (۲۰۰۶) و راج^۴ (۲۰۰۷) در مورد مسلمانان، هال^۵ (۲۰۰۶) در مورد بوداییان، جاتلا^۶ (۲۰۰۶) در مورد سیک‌ها، آی اونیدز و آی اونیدز^۷ (۲۰۰۶) در مورد یهودیان. از سوی دیگر مطالعاتی بر روی اثرات منفی در سایت‌های مذهبی با توجه به انبوه شرکت کنندگان در مراسم مذهبی و همچنین حفظ میراث معنوی مذهبی صورت گرفته است. توجه به این نکته ضروری است که بسیاری از میراث مذهبی، میراث معنوی هستند (مانند مراسم قالی شویان در مشهد اردهال کاشان (۲۰۱۲)، هنر نمایشی - آئینی تعزیه (۲۰۱۰) که به عنوان میراث معنوی کشور در یونسکو به ثبت جهانی رسیدند (unesco, 2013). که حفظ و صیانت از آن‌ها نیز باید مد نظر قرار گرفته شود. از این دست مطالعات می‌توان به استول، استنلی پرایس و کلیک^۸ (۲۰۰۵) اشاره نمود.

زیارت را می‌توان بخشی از گردشگری دانست ولی بر اساس تعاریف گوناگون گردشگری، برخی محققان بین زیارت و گردشگری تمایز قائل می‌شوند. گردشگری می‌تواند به عنوان فعالیت اوقات فراغت تعریف شود در حالی که زیارت بیشتر یک سفر مقدس است. با این حال، برای بخش گردشگری، زائران مانند گردشگران ساده رفتار می‌کنند، آن‌ها در سفرهای مذهبی همان نیازهایی گردشگران غیرمذهبی را دارند و علاوه بر این، آن‌ها از جاذبه‌های معمول گردشگری مانند موزه‌ها، بازارها نیز بازدید می‌نمایند؛ تنها تفاوت آن‌ها هدف از سفر است (Mashhadigholam Rojo, p 12, 2007). از مطالعات صورت گرفته در زمینه ارتباط گردشگر و زائر می‌توان به پیوستار اسمیت که گردشگر و زائر را دو نقطه مقابل هم در طیف سفر قرار می‌دهد اشاره نمود.

اما امروزه انگیزه‌های سفر بسیار متنوع است و گردشگری فقط جستجویی برای حقیقت و یا تلاشی برای لذت بردن نیست (Olsen, 2010). همچنین در یک مکان مذهبی تمایل به استفاده از خدماتی مانند راهنمایان تور، فعالیت‌های تفریحی، دلیل دیگری است که گردشگر مذهبی را بخشی از صنعت گردشگری می‌نماید. برای توضیح سفر مذهبی، اغلب جنبه کلیدی زیارت که انگیزه سفر به مقصدی مقدس است، به کار می‌رود و تفریح و فعالیت‌های تعطیلات به عنوان فرصت‌هایی مضاعف در طی سفر مذهبی به آن افزوده می‌شوند (Shinde, 2010). زائر، گردشگری است که انگیزه معنوی یا مذهبی دارد و گردشگران مذهبی می‌توانند انگیزه‌های فرهنگی بیشتری داشته باشند. این امر در بررسی زیارت به عنوان یک شکل از گردشگری بسیار مهم است. امروزه اکثر پژوهشگران بین زائران و گردشگران و یا بین زیارت و گردشگری تفاوت قائل نمی‌شوند. در عوض، زیارت به طور معمول به عنوان یک شکل از گردشگری پذیرفته شده است. زیرا زیارت، بسیاری از ویژگی‌های عمومی الگوهای سفر و استفاده از حمل و نقل، خدمات و زیرساخت‌ها را دارد. در نتیجه، گردشگر به راحتی ممکن است تبدیل به زائر شود (Olsen & Timothy, 2006). از

¹ Vukonic

² Ambrosio

³ Timothy & Iverson

⁴ Raj

⁵ Hall

⁶ Jutla

⁷ Cohen Ioannides & Ioannides

⁸ Stovel, Stanly-Price & Killick

سوی دیگر اغلب گردشگری مذهبی و گردشگری فرهنگی را به دلیل نزدیکی این دو ادغام می‌کنند، در صورتی که هر کدام مقوله‌ای جداگانه‌اند و ارتباط آن‌ها به دلیل این است که مذهب و دین جزئی از فرهنگ است (Mashhadigholam Rojo, 2007).

اگر کسی بپذیرد که تفاوت بین گردشگر و زائر بی‌معناست، پس طیف ارائه شده گردشگر-زائر توسط اسمیت (1992) فقط برای دسته‌بندی‌های مختلف بازارهای فرعی زیارت معاصر مفید خواهد بود و این طیف معانی چند لایه‌ای زیارت و گردشگری را در دنیای مدرن امروز منعکس نمی‌کند (Olsen, 2010)؛ و پس از آن است که، طیف اجازه اختلاط انگیزه‌های مذهبی و غیرمذهبی در طول سفر را می‌دهد. امروزه، صاحب‌نظران تمایزی بین زیارت و گردشگری نمی‌بینند. حتی زمانی که نقش زائر و گردشگر با هم ترکیب می‌شوند، این نقش‌ها الزاماً متفاوت‌اند، اما در یک زنجیره از عناصر جدایی‌ناپذیر قرار دارند (Arceo, 2009).

سفر زیارتی، در معنای سنتی آن، سفری درونی است که نیروهای الهی و پدیده‌های پیچیده معنوی نیز، در آن دخیل هستند. به طور کلی انسان به هر دو نوع سفر، درونی و بیرونی نیاز دارد (Hardaj, 1973). در گردشگری مذهبی از یک سو باور مذهبی نقش دارد و از دیگر سو زمانی که گردشگران صرف دیدن مکان‌های مذهبی می‌کنند، تقریباً شبیه زیارت است.

جنبه دیگر واقعیت این است که این گردشگران قبل از اینکه قصد سفر داشته باشند، انگیزه‌های مذهبی برای سفر دارند. هرچند مقاصد و دلایل دیگری از جمله جستارها و کنکاش‌های تاریخی و مسائل مذهبی هم ممکن است در بین باشد. به طور کلی این نوع از گردشگری نمایش ویژه‌ای از نوعی گردشگری فرهنگی است که ارتقاء یا افزایش محصولات فرهنگی مختلف را به دنبال دارد و از طرفی موجب غنای فکری و معنوی نیز می‌شود. جالب توجه است که بخش مهمی از گردشگری فرهنگی به‌عنوان گردشگری در مکان‌های مذهبی شناخته می‌شود (Santos, 2000).

از منظر جامعه‌شناسی «زیارت کنشی معطوف به ارزش است و آن دست یافتن به رستگاری و تقرب به خداوند است» (Behravan, 2007: 10). ترنر معتقد است زیارت پدیده‌ای آستانه‌ای (بارگاهی) است و آن را فرایندی مناسکی تعریف می‌کند. اساس استدلال ترنر^۱ این است که نقطه مرکزی در عالم زیارت فرد، مکان زیارت است. لذا فرد به طور خاص به بعد فضایی زیارت توجه می‌کند. پرستون^۲ (۱۹۹۲) معتقد است کلید فهم زیارت جاری بودن آن در بین مردم است. زیارت «جاری شدن مردم، ایده‌ها، نمادها، تجارب و وصول یافتن» است و ریشه این جریان اجتماعی را باید در مدارک معتبر مذهبی جستجو کرد. نکته مهم در مفهوم عبادی زیارت ربط آن با خالق است و این امر آن را از اعمالی که با مخلوق رابطه دارد، جدا می‌کند (Yousefi et al., 2012: 58). گردشگری مذهبی و زیارتی: یکی از قدیمی‌ترین انواع گردشگری که از جمله بزرگ‌ترین بخش‌های بازار سفر نیز به شمار می‌رود، گردشگری مذهبی است. مسلمانان چهارده قرن است که همه ساله به منظور انجام فریضه حج و زیارت رهسپار مکه و مدینه می‌شوند و بارگاه ملکوتی امامان شیعه در ایران، عراق هر ساله میلیون‌ها مسلمان مشتاق را راهی سفر می‌کنند. آرامگاه‌های امامزادگان، بقاع

¹ Turner

² Preston

متبرکه، معابد خود انگیزه چنین اماکنی خود می‌تواند به عنوان عنصر اصلی جذب گردشگر به یک مقصد عمل می‌کنند سفر مذهبی مردمان به شمار می‌رود.

منطقه مورد مطالعه

ری در لغت به معنای شهر سلطنتی است. ساکن و اهل ری را رازی می‌نامند ری یکی از نقاط باستانی ایران با آثاری از هزاره‌های چهارم و پنجم قبل از میلاد است. برخی عمر این شهر را حدود ۵ هزار سال می‌دانند. به همین خاطر است که در قدیم نویسندگان مسلمان لقب ام‌البلاد (مادر شهرها) و شیخ‌البلاد (پیر و بزرگ شهرها) به آن داده‌اند (Masoumi, 1996: 11). رابرت کرپرت، سیاح انگلیسی به پیروی از مؤلف کتاب آثارالبلاد نقل می‌کند « ایرانیان بنای این شهر را به هوشنگ پسر بزرگ کیومرث نسبت می‌دهند». ری در روزگاران قدیم اهمیت زیادی داشته است. یکی از نویسندگان مسلمان که نامش ابن حوقل است، ری را بعد از بغداد، آبادترین شهر مشرق زمین نوشته است. تهران که امروزه مرکز ایران به حساب می‌آید، یکی از روستاهای واقع در پیرامون شهر بزرگ ری بوده است (Chehreh Iran, 81) و در یک فرسنگی آن قرار داشت. در زمان حمله مغول، شهر ری ویران شد و گروهی از مردم این شهر به سوی قریه تهران مهاجرت کردند (Ja'fari, 2005: 29).

شهرت اصلی شهر ری بیشتر به خاطر وجود بارگاه عبدالعظیم حسنی در آن بوده است. به طوریکه تا سال‌ها پیش از آن به (شاه عبدالعظیم) یاد می‌شد، ضمن اینکه این شهر از قدیمی‌ترین مناطق کشور نیز به شمار رفته، آثار باستانی فراوانی را در خویش جای داده است. در واقع شهرری را می‌توان مادر تهران دانست اما با گسترش تهران و انتخاب آن به عنوان پایتخت، از توجه به ری کاسته شد اما پس از پیروزی انقلاب اسلامی تغییرات و تحولات بسیاری در بافت شهری و معماری منطقه به وجود آمد به طوری که چهره شهر کاملاً دگرگون شد و مراکز متعدد فرهنگی، تفریحی و اجتماعی در آن تأسیس و نقاط مختلف شهر به وسیله خیابان‌های مدرن، بزرگراه و پل‌های روگذر و زیرگذر به هم متصل شد. نزدیکی شهرری به آرامگاه روح‌الله خمینی و فرودگاه بین‌المللی امام خمینی، و قرار داشتن پالایشگاه تهران در محدوده آن، اهمیت جغرافیایی، اقتصادی و اجتماعی آن را دو چندان کرده است. ری به دلیل قرار گرفتن مرقد امام زادگان بسیاری که معروف‌ترین آن‌ها آرامگاه شاه عبدالعظیم است یکی از قطب‌های مذهبی ایران محسوب می‌گردد (Tehran.ir/region 20).

با همه این عوامل برای بررسی بهتر جاذبه‌های توریستی شهر ری باید آن را در دو بخش مطالعه نمود: (۱) آثار باستانی و تاریخی (۲) بقاع متبرکه و مشاهیر مدفون. امکانات فرهنگی ری در حال حاضر بدین قرار است؛ ۱۳ بوستان و ۱۲ میدان و ۶ کتابخانه عمومی + حوزه کتابخانه‌ی آستان مقدس حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، از جمله نمادهای فرهنگی و تمدن این خطه فرهنگ‌پرور و شیعی گستر به حساب می‌آیند (Agha Sharif, 2007: 5). دارای ۳۷ مکان متبرکه است که ۲۵ مورد از امام زادگان را در بر می‌گیرد. در حال حاضر به ازای هر ۱۰۰۰۰ نفر ۷۸/۱۰ کتاب در شهرستان ری وجود دارد. تعداد ۷ کتابخانه فعال، ۱۳ کانون تبلیغاتی، ۲۵ کانون فرهنگی هنری مساجد، ۷۰ مرکز عرضه محصولات فرهنگی، ۲۰ کتاب فروشی، ۴۲ مرکز بازی رایانه‌ای و یک کانون فکری کودکان و نوجوانان از دیگر امکانات فرهنگی شهر ری می‌باشند و ۵۸ تشکل غیردولتی در زمینه‌های مختلف فرهنگی، اجتماعی فعالیت دارند (اداره تبلیغات اسلامی شهرستان ری، ۱۳۸۶: ۳۲). دیگر مقابر زیارتی شهر ری عبارت‌اند از: ۱- آرامگاه امامزاده‌هاجر

خاتون، ۲- آرامگاه امامزاده غیبی (شهری)، ۳- آرامگاه امامزاده حسین (شهری)، ۴- آرامگاه امامزاده ایوب و یوشع، ۵- آرامگاه امامزاده ابوالقاسم (شهری)، ۶- آرامگاه امامزاده یعقوب (شهری)، ۷- آرامگاه امامزاده شاهزاده حسین (شهری)، ۸- آرامگاه امامزاده سه برادران، ۹- آرامگاه امامزاده عین و غین (شهری)، ۱۰- آرامگاه امامزاده شاهزاده ابراهیم و شاهزاده اسحق.

از جمله ویژگی‌های گردشگری زیارتی شهر ری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد؛
- عمده بودن هدف زیارت: بر طبق مطالعات انجام شده عمده گردشگرانی که وارد این شهر می‌شوند به قصد زیارت حرم حضرت عبدالعظیم حسنی به این شهر عزیمت می‌نمایند. وجود اماکن متعدد مذهبی در سطح شهر ری همچون حرم حضرت عبدالعظیم (ع) و مرقد مطهر امام خمینی (ره) در شهر ری از جمله دلایلی است که مردم نواحی گوناگون را به سوی خود جلب می‌نماید ضمن اینکه وجود اعتقادات مذهبی عمیق در میان مردم باعث آن شده است که بیشتر مسافران این شهر را زائران تشکیل دهند ضمن آنکه سالانه مسئولان کشوری و لشکری و سفرای کشورهای دیگر برای ادای احترام به بنیان‌گذار انقلاب و زیارت حرم عبدالعظیم (ع) به این شهر عزیمت می‌نمایند.

جدول ۱- توزیع گردشگران جامعه آماری بر اساس هدف از مسافرت

هدف از مسافرت	تعداد (نفر)	درصد
فقط زیارت	۱۴۰	۷۰ درصد
زیارت و تفریح	۲۵	۱۲/۵ درصد
زیارت و خرید	۱۵	۷/۵ درصد
زیارت و دیدار اقوام	۱۶	۸ درصد
سایر	۴	۲ درصد
جمع	۲۰۰	۱۰۰ درصد

Source: (Shahsavvan, 2008: 100)

-مدت ماندگاری کوتاه: وجود چنین خصیصه‌ای بیشتر ناشی از زیارتی - مذهبی اینکه بیشترین میزان افرادی که به این شهر وارد می‌شوند از شهر تهران به این شهر عزیمت می‌کنند به عبارت دیگر بیشتر گردشگران این شهر از گردشگران داخل استانی تشکیل شده‌اند، بنابراین بیشتر کسانی که به قصد زیارت به این شهر وارد می‌شوند مدت زمانی کوتاهی را در این شهر می‌گذرانند. نبود امکانات اقامتی همانند هتل و مهمان‌پذیر در سطح شهرستان ری را می‌توان از جمله دلایل کوتاهی مدت ماندگاری زائران وارده به این شهر دانست. لذا بیشتر کسانی که قصد ماندن و قصد بازدید از دیگر آثار تاریخی این منطقه برای اقامت خود شهر تهران را در نظر می‌گیرند، ضمن آنکه عدم آشنایی با امکانات و جاذبه‌های گردشگری (تاریخی - فرهنگی و مذهبی) شهر ری را می‌توان از جمله دلایل دیگر در کوتاه بودن ماندگاری گردشگران دانست چرا که بیشتر گردشگرانی که به این شهر وارد می‌شوند تنها به زیارت مذهبی اکتفا می‌نمایند و به دلیل عدم آگاهی از دیگر جاذبه‌های گردشگری شهر ری بدون بازدید از این شهر را ترک می‌نمایند.

یافته‌های تحقیق

مشخصات پاسخگویان

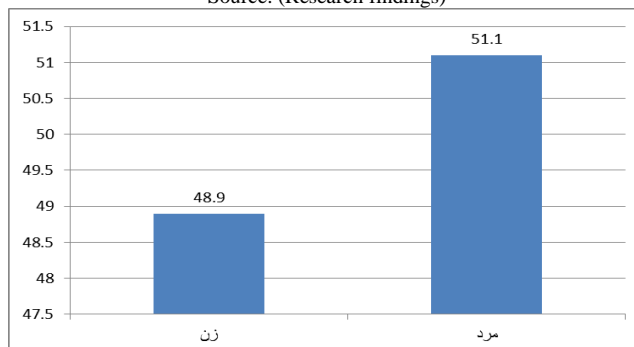
جنسیت

تعداد کل افراد تحقیق برابر با ۴۰۰ نفر است از این تعداد، ۵۱/۱ درصد را مردان و ۴۸/۹ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

جدول ۱- جنسیت پاسخگویان

ردیف	جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
۱	زن	۱۹۵	۴۸/۸	۴۸/۹
۲	مرد	۲۰۴	۵۱	۵۱/۱
۳	بی‌پاسخ	۱	۰/۳	-
	جمع	۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰

Source: (Research findings)

نمودار ۱: جنسیت پاسخگویان Source: (Research findings)

سن

بر اساس یافته‌های جدول زیر؛ جوان‌ترین پاسخگو ۱۵ سال و مسن‌ترین ۸۸ سال دارد، میانگین سنی پاسخگویان ۴۱/۹ سال است و بیشترین پاسخگویان ۳۹ سال دارند.

جدول ۲: سن پاسخگویان

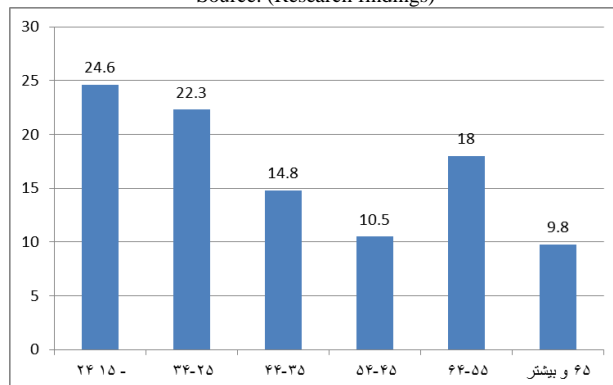
ردیف	سن	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
۱	۱۵-۲۴	۹۸	۲۴/۵	۲۴/۶
۲	۲۵-۳۴	۸۹	۲۲/۳	۲۲/۳
۳	۳۵-۴۴	۵۹	۱۴/۸	۱۴/۸
۴	۴۵-۵۴	۴۲	۱۰/۵	۱۰/۵
۵	۵۵-۶۴	۷۲	۱۸	۱۸
۶	۶۵ و بیشتر	۳۹	۹/۸	۹/۸
۷	بی‌پاسخ	۱	۰/۳	۱
	جمع	۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰

Source: (Research findings)

جدول ۳: شاخص‌های آماری سن پاسخگویان

ردیف	شاخص‌های آماری	میانگین	میانه	نما	ماکزیمم	مینیمم
۱	سن	۴۱,۹	۴۰	۳۹	۸۳	۱۵

Source: (Research findings)

نمودار ۲: سن پاسخگویان Source: (Research findings)

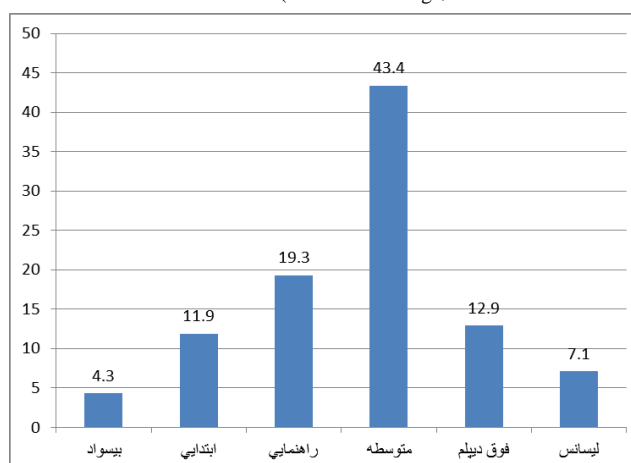
تحصیلات

همان گونه که در زیر، مشاهده می‌کنیم، ۴۳/۴ درصد از افراد جمعیت نمونه تحصیلات متوسطه، ۱۱/۹ درصد، فوق‌دیپلم و فقط ۱/۱ درصد تحصیلات فوق لیسانس و دکترا دارند.

جدول ۴: تحصیلات پاسخگویان

ردیف	شرح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
۱	بی‌سواد	۱۷	۴/۳	۴/۳
۲	ابتدایی	۴۷	۱۱/۸	۱۱/۹
۳	راهنمایی	۷۶	۱۹	۱۹/۳
۴	متوسطه	۱۷۱	۴۲/۸	۴۳/۴
۵	فوق دیپلم	۵۱	۱۲/۸	۱۲/۹
۶	لیسانس	۲۸	۷/۱	۷/۱
۷	فوق لیسانس و دکترا	۳	۱،۱	۱،۱
۸	بی پاسخ	۶	۱،۵	-
جمع		۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰

Source: (Research findings)

نمودار ۳: تحصیلات پاسخگویان

Source: (Research findings)

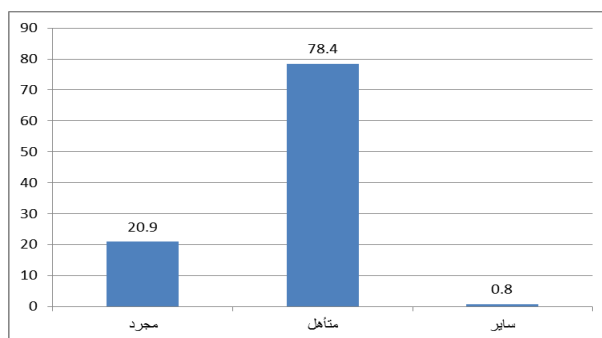
وضعیت تأهل

بر اساس یافته‌های جدول زیر، ۷۸/۴ درصد پاسخگویان متأهل، ۲۰/۹ درصد مجرد و ۰/۸ درصد بدون همسر بر اثر فوت یا طلاق‌اند و ۱/۸ درصد نیز پاسخ مشخصی نداده‌اند.

جدول ۵: وضعیت تأهل پاسخگویان

ردیف	شرح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
۱	مجرد	۸۲	۲۰/۵	۲۰/۹
۲	متأهل	۳۰۸	۷۷	۷۸/۴
۳	سایر	۳	۰/۸	۰/۸
۴	بی پاسخ	۷	۱/۸	-
جمع		۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰

Source: (Research findings)

نمودار ۴: وضعیت تأهل پاسخگویان (Research findings)

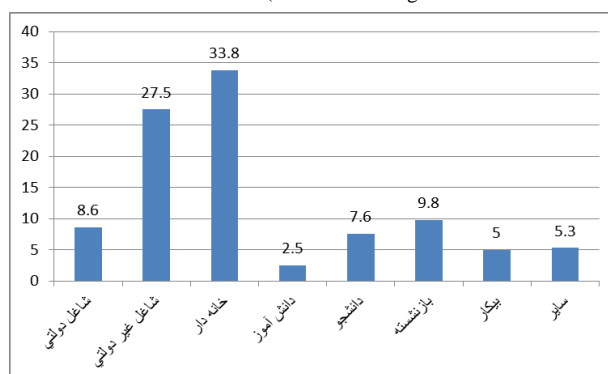
وضعیت فعالیت

با توجه به جدول زیر، بیشترین فراوانی وضعیت فعالیت پاسخگویان با ۳۳/۸ درصد به زنان خانه‌دار مربوط است و بعد از آن، بیشترین فراوانی به مشاغل غیردولتی با ۲۷/۵ درصد همچنین، ۹/۸ درصد از پاسخگویان، شاغل دولتی، آموز، ۸/۶ درصد دانشجو و ۵/۳ درصد بیکارند. ۲/۵ درصد دانش

جدول ۶: وضعیت فعالیت پاسخگویان

ردیف	شرح	فراوانی	درصد فراوانی	درصد معتبر
۱	شاغل دولتی	۳۴	۸/۵	۸/۶
۲	شاغل غیردولتی	۱۰۹	۲۷/۳	۲۷/۵
۳	خانه‌دار	۱۳۴	۳۳/۵	۳۳/۸
۴	دانش‌آموز	۱۰	۲/۵	۲/۵
۵	دانشجو	۳۰	۷/۵	۷/۶
۶	بازنشسته	۳۹	۹/۸	۹/۸
۷	بیکار	۲۰	۵	۵
۸	سایر	۲۱	۵/۳	۵/۳
۹	بی‌پاسخ	۳	۰/۸	-
جمع		۴۰۰	۱۰۰	۱۰۰

Source: (Research findings)

نمودار ۵: وضعیت فعالیت پاسخگویان

Source: (Research findings)

یافته‌های توصیفی

تقویت مناسک دینی

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۳۵,۳ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۴,۸ درصد متوسط و از نظر ۱۹,۸ درصد به میزان کم یا کم باعث تقویت مناسک دینی ساکنین محل شده است.

جدول شماره ۷. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۱۵	۳/۸	۳/۹
زیاد	۱۲۲	۳۰/۵	۳۱/۴
تا حدی	۱۷۴	۴۳/۵	۴۴/۸
کم	۷۵	۱۸/۸	۱۹/۳
خیلی کم	۲	۰/۵	۰/۵
جمع	۳۸۸	۹۷/۰	۱۰۰/۰
بی پاسخ	۱۲	۳/۰	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

تقویت جایگاه معصومین و بزرگان دین در زندگی شهروندان

از نظر ۳۰,۸ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۶,۳ درصد متوسط و از نظر ۳۳,۱ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث تقویت جایگاه معصومین و بزرگان دین در زندگی شهروندان محل شده است.

جدول شماره ۸. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۳۶	۹/۰	۹/۰
زیاد	۸۷	۲۱/۸	۲۱/۸
تا حدی	۱۸۵	۴۶/۳	۴۶/۳
کم	۹۱	۲۲/۸	۲۲/۸
خیلی کم	۱	۰/۳	۰/۳
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

Source: (Research findings)

تقویت باورهای و اعتقادات دینی

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۳۷,۴ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۱,۹ درصد متوسط و از نظر ۲۰,۸ درصد به میزان کم یا کم باعث تقویت باورهای و اعتقادات دینی ساکنین محل شده است.

جدول شماره ۹. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۲۷	۶/۸	۶/۸
زیاد	۱۲۲	۳۰/۵	۳۰/۶
تا حدی	۱۶۷	۴۱/۸	۴۱/۹
کم	۸۱	۲۰/۳	۲۰/۳
خیلی کم	۲	۰/۵	۰/۵
جمع	۳۹۹	۹۹/۸	۱۰۰/۰
بی پاسخ	۱	۰/۳	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

تقویت ارزش‌های اخلاقی

از نظر ۲۷ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۳۴ درصد متوسط و از نظر ۳۹,۱ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث تقویت ارزش‌های اخلاقی در زندگی شهروندان محل شده است.

جدول ۱۰. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

معتبر	درصد	فراوانی	درصد
خیلی زیاد	۲	۰/۵	۰/۵
زیاد	۱۰۶	۲۶/۵	۲۶/۵
تا حدی	۱۳۶	۳۴/۰	۳۴/۰
کم	۱۰۵	۲۶/۳	۲۶/۳
خیلی کم	۵۱	۱۲/۸	۱۲/۸
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

Source: (Research findings)

اعتلای فرهنگ ایرانی اسلامی

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۲۹ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۰٫۱ درصد متوسط و از نظر ۳۱ درصد به میزان کم یا کم باعث اعتلای فرهنگ ایرانی اسلامی ساکنین محل شده است.

جدول ۱۱. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

معتبر	درصد	فراوانی	درصد
خیلی زیاد	۳۱	۷/۸	۷/۸
زیاد	۸۴	۲۱/۰	۲۱/۲
تا حدی	۱۵۹	۳۹/۸	۴۰/۱
کم	۱۲۱	۳۰/۳	۳۰/۵
خیلی کم	۲	۰/۵	۰/۵
جمع	۳۹۷	۹۹/۳	۱۰۰/۰
بی پاسخ	۳	۰/۸	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

بهبود درآمد ساکنین

از نظر ۳۰٫۴ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۸٫۱ درصد متوسط و از نظر ۲۱٫۵ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث بهبود درآمد ساکنین شهروندان محل شده است.

جدول ۱۲. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

معتبر	درصد	فراوانی	درصد
خیلی زیاد	۳۱	۷/۸	۷/۹
زیاد	۸۸	۲۲/۰	۲۲/۵
تا حدی	۱۸۸	۴۷/۰	۴۸/۱
کم	۸۰	۲۰/۰	۲۰/۵
خیلی کم	۴	۱/۰	۱/۰
جمع	۳۹۱	۹۷/۸	۱۰۰/۰
بی پاسخ	۹	۲/۳	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

افزایش اشتغال‌زایی محله

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۲۱٫۷ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۲٫۱ درصد متوسط و از نظر ۴۶٫۳ درصد به میزان کم یا کم باعث افزایش اشتغال‌زایی محله شده است.

جدول ۱۳. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۲	۰/۵	
زیاد	۸۳	۲۱/۲	
تا حدی	۱۶۵	۴۲/۱	
کم	۱۰۱	۲۵/۸	
خیلی کم	۴۱	۱۰/۵	
جمع	۳۹۲	۹۸/۰	۱۰۰/۰
بی پاسخ	۸	۲/۰	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

تنوع شغلی

از نظر ۳۱ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۰٫۸ درصد متوسط و از نظر ۲۸٫۲ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث تنوع شغلی برای ساکنین شهروندان محل شده است.

جدول ۱۴. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۳۸	۹/۶	
زیاد	۸۵	۲۱/۳	
تا حدی	۱۶۲	۴۰/۵	
کم	۱۰۳	۲۵/۸	
خیلی کم	۹	۲/۳	
جمع	۳۹۷	۹۹/۳	۱۰۰/۰
بی پاسخ	۳	۰/۸	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

دسترسی به امکانات بهداشتی درمانی

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۴۹ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۲۸٫۱ درصد متوسط و از نظر ۲۲٫۹ درصد به میزان کم یا کم باعث دسترسی بهتر به امکانات بهداشتی درمانی برای ساکنین محل شده است.

جدول ۱۵. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۳۳	۸/۳	
زیاد	۱۶۲	۴۰/۵	
تا حدی	۱۱۲	۲۸/۱	
کم	۸۷	۲۱/۸	
خیلی کم	۴	۱/۰	
جمع	۳۹۸	۹۹/۵	۱۰۰/۰
بی پاسخ	۲	۰/۵	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

دسترسی بهتر به حمل و نقل عمومی

از نظر ۳۳٫۱ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۳۶٫۳ درصد متوسط و از نظر ۳۰٫۶ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث دسترسی بهتر به حمل و نقل عمومی برای ساکنین شهروندان محل شده است.

جدول ۱۶. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۳۶	۹/۰	۹/۰
زیاد	۹۶	۲۴/۰	۲۴/۱
تا حدی	۱۴۵	۳۶/۳	۳۶/۳
کم	۱۱۷	۲۹/۳	۲۹/۳
خیلی کم	۵	۱/۳	۱/۳
جمع	۳۹۹	۹۹/۸	۱۰۰/۰
بی‌پاسخ	۱	۰/۳	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

دسترسی به کالا و خدمات مورد نیاز

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۲۹,۱ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۰,۷ درصد متوسط و از نظر ۳۰,۲ درصد به میزان کم یا کم باعث دسترسی به کالا و خدمات مورد نیاز برای ساکنین محل شده است.

جدول ۱۷. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۴	۱/۰	۱/۰
زیاد	۱۱۲	۲۸/۰	۲۸/۱
تا حدی	۱۶۲	۴۰/۵	۴۰/۷
کم	۸۷	۲۱/۸	۲۱/۹
خیلی کم	۳۳	۸/۳	۸/۳
جمع	۳۹۸	۹۹/۵	۱۰۰/۰
بی‌پاسخ	۲	۰/۵	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

گسترش صنایع مختلف محله

از نظر ۲۵,۴ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۲۹,۳ درصد متوسط و از نظر ۴۵,۳ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث گسترش صنایع مختلف در محله شده است.

جدول ۱۸: توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۵	۱/۳	۱/۳
زیاد	۹۶	۲۴/۰	۲۴/۱
تا حدی	۱۱۷	۲۹/۳	۲۹/۳
کم	۱۴۵	۳۶/۳	۳۶/۳
خیلی کم	۳۶	۹/۰	۹/۰
جمع	۳۹۹	۹۹/۸	۱۰۰/۰
بی‌پاسخ	۱	۰/۳	
جمع	۴۰۰	۱۰۰/۰	

Source: (Research findings)

گسترش خدمات شهری (فضای سبز، آسفالت خیابان‌ها و...)

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۵۶ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۲۰,۵ درصد متوسط و از نظر

۲۳,۵ درصد به میزان کم یا کم باعث گسترش خدمات شهری برای ساکنین محل شده است.

جدول ۱۹. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۷/۸	۷/۹	۳۱
زیاد	۴۷/۰	۴۸/۱	۱۸۸
تا حدی	۲۰/۰	۲۰/۵	۸۰
کم	۲۲/۰	۲۲/۵	۸۸
خیلی کم	۱/۰	۱/۰	۴
جمع	۹۷/۸	۱۰۰/۰	۳۹۱
بی پاسخ	۲/۳		۹
جمع	۱۰۰/۰		۴۰۰

Source: (Research findings)

کاهش فقر در محله

از نظر ۱۹,۸ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۳۱,۴ درصد متوسط و از نظر ۴۸,۷ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث کاهش فقر در محله شده است.

جدول ۲۰. توزیع پاسخگویان بر حسب نظرشان

فرآوانی	درصد	درصد معتبر	
خیلی زیاد	۰/۵	۰/۵	۲
زیاد	۱۸/۸	۱۹/۳	۷۵
تا حدی	۳۰/۵	۳۱/۴	۱۲۲
کم	۴۳/۵	۴۴/۸	۱۷۴
خیلی کم	۳/۸	۳/۹	۱۵
جمع	۹۷/۰	۱۰۰/۰	۳۸۸
بی پاسخ	۳/۰		۱۲
جمع	۱۰۰/۰		۴۰۰

Source: (Research findings)

یافته‌های تحلیلی (آزمون فرضیات)

فرضیه اصلی

حرم حضرت عبدالعظیم تأثیر معنادار در اقتصادی شهر ری دارد.

- بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم در اقتصادی شهر ری از نظر شهروندان ۳,۹۷ از ۵ به دست آمده که در حد زیاد است.

Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N
۰/۰۴۳	۰/۸۴۲	۳/۹۷	۳۸۸

Source: (Research findings)

95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t
Upper	Lower				
۲/۰۶	۱/۸۹	۱/۹۷۲	۰/۰۰۰	۰/۳۸۷	۴۶/۰۹۸

Source: (Research findings)

فرضیات فرعی

حرم عبدالعظیم تأثیر معنادار بر رفاه مردم شهر ری دارد.

- بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر رفاه مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳,۷۸ از ۵ به دست آمده که در حد نزدیک به زیاد است.

Std. Error Mean	Std. Deviation	Mean	N
۰/۰۴۴	۰/۸۷۳	۷۸.۳	۳۹۹

Source: (Research findings)

95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t
Upper	Lower	۲/۲۵۳	۰/۰۰۰	۳۹۸	۵۱/۵۴۵
۲/۳۴	۲/۱۷				x3.3

Source: (Research findings)

حرم عبدالعظیم تأثیر معنادار بر اشتغال مردم شهر ری دارد.

- بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر اشتغال مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳,۵۶ از ۵ به دست آمده که در حد متوسط/زیاد است.

One-Sample Statistics		Mean	N
Std. Error Mean	Std. Deviation	۵۶.۳	۳۹۷
۰/۰۴۵	۰/۸۹۸	تأثیر بر اشتغال	

Source: (Research findings)

95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t
Upper	Lower	۲/۲۶۴	۰/۰۰۰	۳۹۶	۵۰/۲۵۳
۲/۳۵	۲/۱۸				تأثیر بر اشتغال

Source: (Research findings)

حرم عبدالعظیم تأثیر معنادار بر توسعه صنایع مردم شهر ری دارد.

- بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر اشتغال مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳,۲۶ از ۵ به دست آمده که در حد کمی بالاتر از متوسط است.

One-Sample Statistics		Mean	N
Std. Error Mean	Std. Deviation	۳/۲۶	۳۹۸
۰/۰۴۶	۰/۹۲۶	x3.9	

Source: (Research findings)

95% Confidence Interval of the Difference		Mean Difference	Sig. (2-tailed)	df	t
Upper	Lower	۲/۲۵۹	۰/۰۰۰	۳۹۷	۴۸/۶۶۹
۲/۳۵	۲/۱۷				x3.9

Source: (Research findings)

نتیجه‌گیری و دستاورد علمی پژوهشی

در این پژوهش محقق به دنبال ارزیابی و تحلیل تأثیر نقش مذهبی حرم حضرت عبدالعظیم بر اقتصاد شهر ری است، لذا نتایج این تحقیق بعد از اتمام کار می‌تواند بلافاصله در جامعه مورد بررسی بکار گرفته شود. از نظر دسته‌بندی تحقیقات بر حسب هدف، می‌توان این پژوهش را یک تحقیق کاربردی محسوب کرد. روش این تحقیق پیمایشی

بوده و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بوده است. جامعه آماری تحقیق شهروندان ساکن در شهر ری بوده‌اند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که:

۵۱/۱ درصد را مردان و ۴۸/۹ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

جوان‌ترین پاسخگو ۱۵ سال و مسن‌ترین ۸۸ سال دارد، میانگین سنی پاسخگویان ۴۱/۹ سال است و بیشترین پاسخگویان ۳۹ سال دارند.

۴۳/۴٪ از افراد جمعیت نمونه تحصیلات متوسطه، ۱۱/۹ درصد، فوق‌دیپلم و فقط ۱/۱ درصد تحصیلات فوق‌لیسانس و دکترا دارند.

۷۸/۴ درصد پاسخگویان متأهل، ۲۰/۹ درصد مجرد و ۰/۸ درصد بدون همسر بر اثر فوت یا طلاق‌اند و ۱/۸ درصد نیز پاسخ مشخصی نداده‌اند. بیشترین فراوانی وضعیت فعالیت پاسخگویان با ۳۳/۸ درصد به زنان خانه‌دار مربوط است و بعد از آن، بیشترین فراوانی به مشاغل غیردولتی با ۲۷/۵ درصد همچنین، ۹/۸ درصد از پاسخگویان، شاغل دانش‌آموز، ۸/۶ درصد دانشجو و ۵/۳ درصد بیکارند. دولتی، ۲/۵ درصد

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۳۵،۳ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۴،۸ درصد متوسط و از نظر ۱۹،۸ درصد به میزان کم یا کم باعث تقویت مناسک دینی ساکنین محل شده است.

از نظر ۳۰،۸ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۶،۳ درصد متوسط و از نظر ۳۳،۱ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث تقویت جایگاه معصومین و بزرگان دین در زندگی شهروندان محل شده است. وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۳۷،۴ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۱،۹ درصد متوسط و از نظر ۲۰،۸ درصد به میزان کم یا کم باعث تقویت باورهای و اعتقادات دینی ساکنین محل شده است.

از نظر ۲۷ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۳۴ درصد متوسط و از نظر ۳۹،۱ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث تقویت ارزش‌های اخلاقی در زندگی شهروندان محل شده است. وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۲۹ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۰،۱ درصد متوسط و از نظر ۳۱ درصد به میزان کم یا کم باعث اعتلای فرهنگ ایرانی اسلامی ساکنین محل شده است.

از نظر ۳۰،۴ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۸،۱ درصد متوسط و از نظر ۲۱،۵ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث بهبود درآمد ساکنین شهروندان محل شده است. وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۲۱،۷ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۲،۱ درصد متوسط و از نظر ۴۶،۳ درصد به میزان کم یا کم باعث افزایش اشتغال‌زایی محله شده است.

از نظر ۳۱ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۰،۸ درصد متوسط و از نظر ۲۸،۲ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث تنوع شغلی برای ساکنین شهروندان محل شده است. وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۴۹ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۲۸،۱ درصد متوسط و از نظر ۲۲،۹ درصد به میزان کم یا کم باعث دسترسی بهتر به امکانات بهداشتی درمانی برای ساکنین محل شده است.

از نظر ۳۳،۱ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۳۶،۳ درصد متوسط و از نظر ۳۰،۶ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث دسترسی بهتر به حمل و نقل عمومی برای ساکنین شهروندان محل شده است.

وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۲۹,۱ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۴۰,۷ درصد متوسط و از نظر ۳۰,۲ درصد به میزان کم یا کم باعث دسترسی به کالا و خدمات مورد نیاز برای ساکنین محل شده است. از نظر ۲۵,۴ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۲۹,۳ درصد متوسط و از نظر ۴۵,۳ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث گسترش صنایع مختلف در محله شده است. وجود حرم حضرت عبدالعظیم از نظر ۵۶ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۲۰,۵ درصد متوسط و از نظر ۲۳,۵ درصد به میزان کم یا کم باعث گسترش خدمات شهری برای ساکنین محل شده است. از نظر ۱۹,۸ درصد به میزان زیاد یا خیلی زیاد، از نظر ۳۱,۴ درصد متوسط و از نظر ۴۸,۷ درصد به میزان کم یا کم وجود حرم حضرت عبدالعظیم باعث کاهش فقر در محله شده است. نتایج یافته‌های تحلیلی آزمون فرضیات نشان می‌دهد که:

بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم در اقتصادی شهر ری از نظر شهروندان ۳,۹۷ از ۵ به دست آمده که در حد زیاد است. این تأثیر از نظر آماری معنادار بوده است. بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر رفاه مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳,۷۸ از ۵ به دست آمده که در حد نزدیک به زیاد است. بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر اشتغال مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳,۵۶ از ۵ به دست آمده که در حد متوسط/زیاد است. بر اساس آزمون تی تک نمونه‌ای، میزان تأثیر حرم حضرت عبدالعظیم بر اشتغال مردم شهر ری از نظر شهروندان ۳,۲۶ از ۵ به دست آمده که در حد کمی بالاتر از متوسط است.

پیشنهادها تحقیق:

پیشنهادها کاربردی

- ۱- انجام مناسک و آیین‌های مختلف دینی در حرم به منظور تقویت هر چه بیشتر هویت دینی و ملی شهروندان
- ۲- توسعه هر چه بیشتر امکانات رفاهی متناسب با نیاز شهروندان محله
- ۳- توسعه صنفاها و شغل‌های مورد نیاز در محله به منظور بالا بردن سطح اشتغال در محل
- ۴- احداث هر چه سریع‌تر هتل و زائرسرا جهت رفاه زوار حرم حضرت عبدالعظیم
- ۵- ایجاد بستان‌ها و پارک‌ها در اطراف حرم به منظور زدن کمپ مسافری جهت اسکان ارزان قیمت و همچنین فروش محصولات و صنایع دستی باکیفیت به مسافری و زوار آستان.

پیشنهادات آتی

- ۱- انجام تحقیقات کیفی به منظور معناکاوی انگیزه‌های مغازه‌داران، شهروندان ساکن در محل و مراجعین به این محله در جهت تقویت جایگاه حرم حضرت عبدالعظیم در زندگی شهروندان
- ۲- شناسایی تأثیرات دیگر حرم عبدالعظیم بر ابعاد زندگی شهروندان
- ۳- شناسایی تأثیرگذاری حرم حضرت عبدالعظیم بر شهر تهران و زندگی شهروندان تهرانی
- ۴- مطالعه نیاز سنجی شغل‌ها و صنوف و سایر نیازمندی‌های حرم و ساکنین آن جهت سیاست‌گذاری بهتر برای رفع

نیازهای شهروندان و تقویت هرچه بیشتر جایگاه حرم حضرت در زندگی و شهر.

۵- چون این تحقیق بیشتر به مسائل اقتصادی می‌پردازد پیشنهاد می‌شود محققین دیگر بیشتر به جنبه‌های فرهنگی و اجتماعی حرم حضرت عبدالعظیم بپردازند.

References

- Anaraki, Farzaneh (2014). The Role of Religious Tourism in the Economic Development of Qom. Masters. Islamic Azad University, Central Tehran Branch, Valiasr University Complex - Faculty of Literature and Humanities.
- Rajabi, Azita and Sartipi, Zahra (2011). Investigating the Role of Religious Tourism in the Physical Changes of Ray City (Ray 2 Area). Zagros Landscape Geography Quarterly Journal: Volume 3, Number 9; Page 185 to Page 202.
- Ziarat Aziz, Akram (2011). Religious tourism in verses and traditions. International Conference on Religious Tourism and the Development of Culture and Pilgrimage - Mashhad.
- Ziviar, parvaneh, 2014. Planning and Management of Renovation and Improvement of Urban Decay Textures.
- Shayan, Siavash, Chobineh, Mehdi, Malek Abbasi, Mansour, Moghimi, Shawkat, Fallahian, Nahid (2009). Second Grade High School Geography, Printing and Publishing Company Publishing.
- Farahani, Shahla (2007). Five shrines to attract one billion Muslims, Thunderbolt, No. 6.
- Fasihi, Habibollah (2011). The Role of Prophet Abdul Azim Hasani in the Creation of Special Jobs. Presented and published in the Proceedings of the Conference on Religious Interaction and Urban Management - Urban Management - District 20 of Tehran.
- Lee, John, (1999): Tourism and Development in the Third World, translated by Abdolreza Rakneddin Eftekhari and Masoumeh Sadat Salehi Amin Tehran: Commercial Publishing Company.
- Mousavi, Narges (2015). Investigating the Role of Religious Tourism Attraction in Tourism Development of Lorestan Province. Western Ilam Higher Education Institute, Faculty of Geography. Master thesis.
- Mirabzadeh, Parastoo, (1996): Sustainable Development, Quarterly Journal of Environment, Volume 6, Third Issue, Assessing the Environmental Consequences of Tourism Development, p. 39.
- Homayoun, Mohammad Hadi (2011). Tourism; Cross-cultural Communication: A Comparative Study of the Contemporary Western Pattern and the Islamic Pattern. Imam Sadegh University Press. Tehran; Second Edition.
- Ghadiani, Abbas (2005). Ray (Raga) Historical Geography, Modarres Publications, Second Edition, Aaron Publications, Second Edition, Tehran.
- Jafari, Reyhaneh (2005). Provinces of Iran Book for Student Research, Khashayar Publications, Seventh Edition.
- District 20 Municipality Website, www.region20.tehran.ie.
- arris, R.G., (1997) "Tourism and Cultural Interaction: Issues and prospects for Sustianable Development", Culture, Tourism, Development: Crucial Issues for the XXIst Century, Proceedings of a Round Table, june 1996, Paris, UNES CO.
- Siti, Anis Laderlah, Suhaimi Ab Rahman, and Khairil Awang, (2011), a Study on Islamic Tourism: A Malaysian Experience, 2nd International Conference on Humanities, Historical and Social Sciences, Singapore.
- Suleiman, Jafar Subhi Hardan & Mohamed, Badaruddin, (2011), Factors Impact on Religious Tourism Market: The Case of the Palestinian Territories, International Journal of Business and Management Vol. 6, No 7.